

MATERIAŁY ZACHODNIOPOMORSKIE

Nowa Seria

tom VIII
2011

zeszyt 1
Archeologia

ROCZNIK NAUKOWY MUZEUM NARODOWEGO W SZCZECINIE
Szczecin 2012

MATERIAŁY ZACHODNIOPOMORSKIE

Rocznik Naukowy Muzeum Narodowego w Szczecinie

Nowa Seria

tom VIII
2011

zeszyt 1
Archeologia

Szczecin 2012

Redaktor naczelny wydawnictw Muzeum Narodowego w Szczecinie
Lech Karwowski

Redakcja naukowa tomu
Anna B. Kowalska, Krzysztof Kowalski, Dorota Kozłowska-Skoczka,
Bartłomiej Rogalski

Redakcja wydawnicza i korekta
Dorota Cyngot

Tłumaczenia na język angielski
Monika Witek

Recenzenci
dr hab. prof. PAN Tadeusz Galiński
prof. dr hab. Marian Rębkowski

Adres Redakcji
Muzeum Narodowe w Szczecinie
70-561 Szczecin, ul. Staromłyńska 27
tel. (+48) 91 431 52 02
fax (+48) 91 431 52 04

Projekt okładki
Waldemar Wojciechowski

Skład i druk
Soft Vision

ISSN 0076-5236

© Copyright by Muzeum Narodowe w Szczecinie i Autorzy

Szczecin 2012

SPIS TREŚCI

STUDIA I MATERIAŁY

Marcin Dziewanowski

- Głos w sprawie klasyfikacji produktów eksploatacji wiórowej w zespołach
świderskich 7
A comment on a classification of the blade exploitation in Swiderian assemblages 29

Aleksandra Górską-Maciałowicz

- Starożytne zabytki z doliny rzeki Iny w Suchaniu, pow. stargardzki 31
Ancient artefacts from the Ina valley in Suchań, Stargard Szczeciński County 121

Antoni Porzeziński

- Wczesnośredniowieczne groby ciałopalne na cmentarzysku w Cedyni,
stanowisko 2 123
The early medieval cremation cemetery in Cedynia (site 2) 163

Piotr Pudło

- Ponownie o wczesnośredniowiecznym mieczu wyłowionym z Zalewu
Szczecińskiego 165
A re-investigation of an early medieval sword recovered from the Szczecin Lagoon 178

Andrzej Janowski

- Wyniki przedwojennych badań na grodzisku w Starogardzie Łobeskim 179
Results of pre-war excavations at a stronghold in Starogard Łobeski 194

Andrzej Janowski

- Co odkrył Alfred Rowe na „Diabelskiej Grobli” w Trzebawiu? 195
What did Alfred Rowe find on the “Devilish Causeway” in Trzebawie? 220

Eugeniusz Cnotliwy

- Klasztor cystersów w Kołbaczu. Badania archeologiczne w latach 1960-1964
i 1978-1982 221
The Cistercian monastery in Kołbacz. Archaeological excavations in 1960-1964
and 1978-1982 239

Grzegorz J. Brzustowicz, Andrzej Kuczkowski

- Gotycka pieczęć rycerska spod Choszczna 241
A gothic knight seal from somewhere around Choszczno 250

Judyta Julia Gładykowska-Rzeczycka, Lidia Cymek,
Tomasz Kozłowski, Sławomir Słowiński
Szkielety z ruin klasztoru Franciszkanów w Pyrzycach,
woj. zachodniopomorskie. Analiza antropologiczno-paleopatologiczna 251
Skeletons from ruins of the Franciscan monastery in Pyrzyce,
West Pomeranian Voivodeship. Anthropological and paleopathological analysis 277

O D K R Y C I A

Marcin Dziewanowski
Najnowsze odkrycia z epoki kamienia na stanowisku nr 3 w Chwarstnicy,
woj. zachodniopomorskie
Recent findings from the Stone Age at site 3 in Chwarstnica,
West Pomeranian Voivodeship 279

Dorota Kozłowska-Skoczka
Sztylet krzemienny z okolic jeziora Miedwie, powiat stargardzki
Flint dagger found in the vicinity of the Miedwie Lake, Stargard Szczeciński County 289

Anna B. Kowalska, Krzysztof Kowalski
Wczesnośredniowieczna osada w Kunowie, gm. Kobyłanka
Early Medieval settlement from Kunowo, Kobyłanka Commune 293

Roman Kamiński
Kafel Hansa Bermana z rynku Starego Miasta w Kamieniu Pomorskim
Hans Berman's stove tile from the Old Town market in Kamień Pomorski 309

Jacek Borkowski, Andrzej Kuczkowski, Michał Kulesza
Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Mielnie (gm. loco)
w świetle badań archeologicznych
Transfiguration Church in Mielno (loco commune) in the light
of the archaeological research 317

Jacek Borkowski, Andrzej Kuczkowski
Nieznane krypty w kościele p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP
w Żydowie (gm. Polanów)
Unknown crypts in Church of the Immaculate Conception of Blessed Virgin Mary
in Żydowo (Polanów commune) 357

RECENZJE I OMÓWIENIA

Krzysztof Kowalski

Agnieszka Matuszewska, *Kultura ceramiki sznurowej na Dolnym Nadodrzu*, seria: ARCHAEOLOGIA BIMARIS (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Instytut Prahistorii), Monografie, tom 5, Wydawnictwo Poznańskie, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Poznań 2011, ss. 312, ISBN 978-83-7177-781-3, ISBN 978-83-86136-98-8 373

Anna B. Kowalska

Jacek Borkowski, Andrzej Kuczkowski, *Cussalyn-Cößlin-Koszalin. Źródła archeologiczne do dziejów Koszalina*, „Koszalińskie Zeszyty Muzealne”, Seria B-VIII:Archeologia, Tom I, Koszalin 2011, ss. 315 375

Anna B. Kowalska

Wojciech Chudziak, Ryszard Kaźmierczak, Jacek Niegowski, *Podwodne dziedzictwo archeologiczne Polski. Katalog stanowisk (badania 2006-2009)*, ss. 272, Toruń 2011, ISBN 978-83-231-2735-2; 978-83-925347-2-3 377

Anna B. Kowalska

Krzysztof Guzikowski, *Procesy kolonizacyjne w posiadłościach cystersów z Kołbacza w XII-XIV wieku. Przestrzeń i ludzie*, ss. 267, Szczecin 2011, ISBN 978-83-7241-762-6 379

Anna B. Kowalska

Ekskluzywne życie – dostojny pochówek. W kręgu kultury elitarnej wieków średnich, „Wolińskie Spotkania Mediewistyczne” I, red. Marian Rębkowski, Wolin 2011, ss. 312, ISBN 978-83-932318-0-5 381

Marta Kurzyńska

Materiały do bibliografii archeologii Pomorza Zachodniego za 2011 rok 383

Indeks nazw geograficznych 422

KRONIKA

Odkrywanie tajemnic Majów. Polskie wykopaliska w Gwatemali.

Wystawa czasowa 425

Moda i styl: elita i dwór Majów (Jaina 600-900 n.e.). Wystawa czasowa 429

Bursztyn – Złoto Bałtyku. Wystawa czasowa 433

Barbarzyńcy u bram

VI Międzynarodowa Sesja Naukowa Dziejów Ludów Morza Bałtyckiego 439

Archeologia w Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie 443

Dorota Kozłowska-Skoczka

**Sztylet krzemienny z okolic jeziora Miedwie,
powiat stargardzki**
**Flint dagger found in the vicinity of the Miedwie Lake, Stargard
Szczeciński County**

Prezentowane tutaj znalezisko zostało przekazane do zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie w maju 2009 roku przez czynnego zawodowo archeologa Ryszarda Mikułę. Przedmiot został odkupiony od mieszkańca jednej z okolicznych wsi, który wszedł w jego posiadanie w nieznanych bliżej okolicznościach.

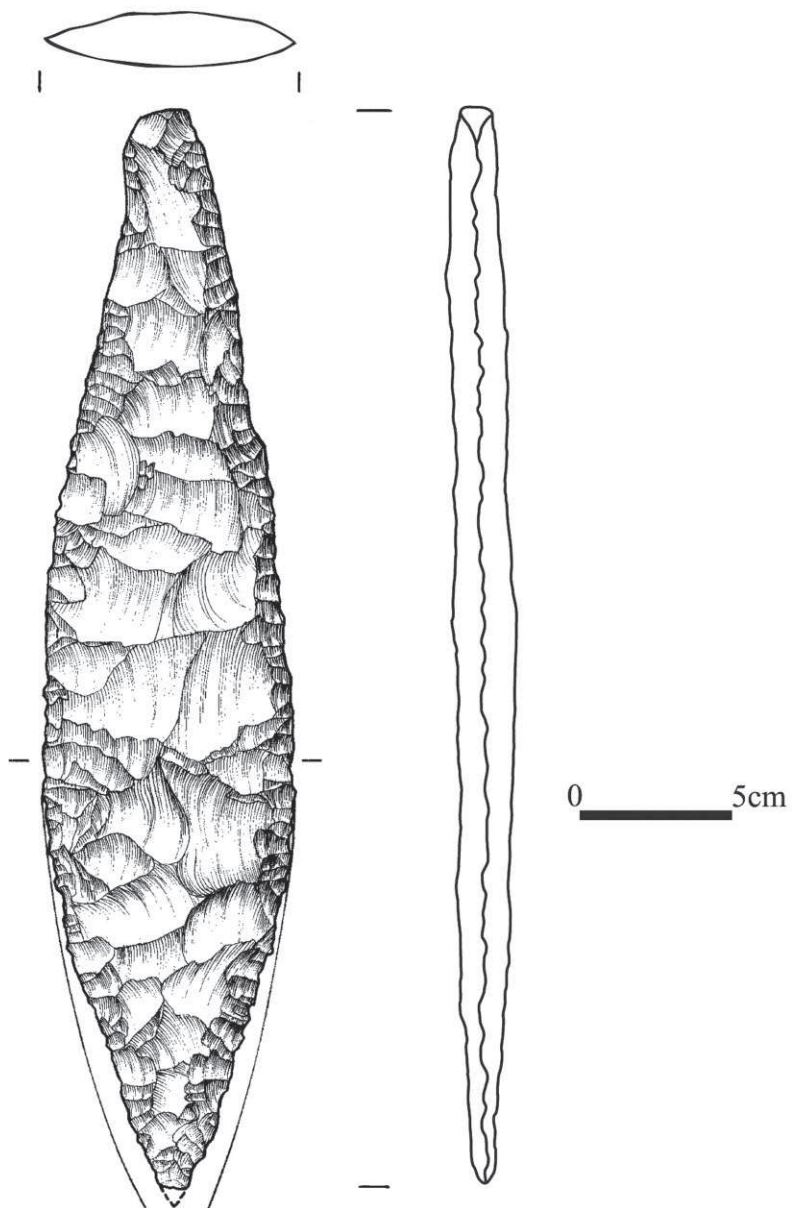
Sztylet (Nr MNS/KW/645) wykonano z krzemienia kredowego, prawdopodobnie ciemnoszarego. Jego pierwotne zabarwienie widoczne jest jedynie w dwóch punktach, mianowicie w miejscu utraconego kolca i mniej więcej w połowie długości ostrza. Obecnie znalezisko pokryte jest prawie w całości niebieskawą patyną, przechodzącą w strefie kolca w biały odcień. Niebieski kolor nalotu może wskazywać, iż przedmiot mógł przez długi czas zalegać w środowisku wodnym (Smed, Ehlers 1994, 94-95) lub tuż pod powierzchnią(?).

W aspekcie typologicznym omawiany sztylet zalicza się do podtypu Ib według H.J. Kühna (1979). Jest to okaz tzw. lancetowaty, bez wyodrębnionego uchwyty-rękojści, zakończony smukłą nasadą na trzonek, przechodzącą bez jakichkolwiek załamań i uskoków w ostrze, co powoduje brak czytelnej granicy między tymi częściami. Długość sztyletu wynosi około 182 mm, a maksymalna szerokość 41 mm i przypada nieco poniżej 1/2 jego długości. Grubość egzemplarza jest w zasadzie jednolita i waha się między 8 a 9 mm. Jej wyraźny spadek widoczny jest jedynie na krótkim odcinku przy wierzchołku. Rozpatrując relacje między podanymi wartościami metrycznymi, daje się zauważyć, iż długość sztyletu znanego z Miedwia jest wyraźnie wyższa od przeciętnej długości uzyskanej dla całej kolekcji sztyletów z Pomorza Zachodniego. Jest ona natomiast zbliżona do średniej dużych sztyletów z obszaru Holandii (Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, 29 tab. 4). Z kolei współczynnik relacji: szerokość – grubość wynosi dla naszego znaleziska 4,8 i jest wynikiem poniżej przeciętnej, równej 5,8 dla sztyletów typu I z terenu Pomorza Zachodniego (Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, 27). Wartość zaś stosunku maksymalnej długości do maksymalnej szerokości wynosi 0,23, co przybliży nasz sztylet do grupy wytworów smukłych w ramach podtypu Ib (Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, 21).

Sztylet pokryty jest na obu płaszczyznach retuszem tzw. płaskim o dość regularnych, łuskowatych odbiciach, prowadzonych mniej więcej pod takim samym kątem od obu krawędzi do środka ostrza. Tuż przy brzegach widoczna jest natomiast linia drobnych, nakładających się na siebie systematycznych załuskań, powodujących maksymalne ścienienie krawędzi, aż do uzyskania odpowiedniej ich ostrości. Daje się ponadto zauważyć, iż sztylet był z całą pewnością wtórnie ostrzony. Świadczy o tym nieproporcjonalnie krótkie ostrze w stosunku do nasady oraz załamanie łukowatego przebiegu linii krawędziowych ostrza (ryc. 1), spowodowane serią wspomnianych drobnych załuskań przykrawędznych. Przekrój poprzeczny ostrza ma kształt regularnie soczewkowaty, który to, jak wskazują badania, mógł być uzyskany tylko dzięki przemyślanym i umiejętnie prowadzonym odbiciom przez kompetentnego wytwórcę – być może specjalistę (Apel 2001, 312-313, ryc. 9:8).

Sztylety krzemienne typu I stanowią w strefie południowozachodniobałtyckiej jeden z podstawowych wyznaczników okresu późnego neolitu, zwanego okresem sztyletowym (niem. Dolchzeit), trwającym mniej więcej od 2300 do 2000 przed Chr. Na terenie Pomorza Zachodniego typ ten znany jest głównie ze znalezisk luźnych, jak również grobowych i związany jest z fazą późnego neolitu/protobrązu, zbieżną ze skandynawską LN I oraz przedklasyczną fazą kultury unietyckiej (Czebreszuk, Kozłowska-Skoczka 2008, 23 tab. 2, s. 36, 42). Taką też chronologię należałoby przyjąć dla prezentowanego tu sztyletu podtypu Ib znad Miedwia.

Ryc. 1. Sztylet krzemienny z okolic jeziora Miedwie, powiat stargardzki, woj. zachodniopomorskie (rys. A. Ryś)

Fig. 1. Flint dagger found in the vicinity of the Miedwie Lake, Stargard Szczeciński County, zachodniopomorskie voivodeship (drawn by A. Ryś)

LITERATURA

Apel J.

2001 *Daggers, Knowledge & Power*, Uppsala.

Czebreszuk J., Kozłowska-Skoczka D.

2008 *Sztylety krzemienne na Pomorzu Zachodnim*, Szczecin.

Kühn H.J.

1979 *Das Spätneolithikum in Schleswig-Holstein*, „Offa-Bücher“ 40, Neumünster.

Smed P/Ehlers J.

1994 *Steine aus dem Norden. Geschiebe als Zeugen der Eiszeit in Norddeutschland*.
Tłumaczył i opracował na język niemiecki J. Ehlers, Berlin-Stuttgart.

mgr Dorota Kozłowska-Skoczka
Dział Archeologii
Muzeum Narodowe w Szczecinie
ul. Staromłyńska 27
70-561 Szczecin
d.kozłowska@muzeum.szczecin.pl